

NOVA
UNIVERZA

DIGNITAS

Revija za človekove pravice

Slovenian journal of human rights

ISSN 1408-9653

Pomanjkljivosti slovenskega visokega šolstva in slepa ulica zakonodaje, s katero naj bi jih odpravili
Dimitrij Rupel

Article information:

To cite this document:

Rupel, D. (2018). Pomanjkljivosti slovenskega visokega šolstva in slepa ulica zakonodaje, s katero naj bi jih odpravili, Dignitas, št. 59/60, str. 5-8.

Permanent link to this document:

<https://doi.org/10.31601/dgnt/59/60-1>

Created on: 07. 12. 2018

To copy this document: publishing@nova-uni.si

For Authors:

Please visit <http://revije.nova-uni.si/> or contact Editors-in-Chief on publishing@nova-uni.si for more information.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

© Nova univerza, 2018

NOVA
UNIVERZA

FAKULTETA ZA SLOVENSKE
IN MEDNARODNE ŠTUDIJE

NOVA
UNIVERZA

EVROPSKA PRAVNA
FAKULTETA

NOVA
UNIVERZA

FAKULTETA ZA DRŽAVNE
IN EVROPSKE ŠTUDIJE

Pomanjkljivosti slovenskega visokega šolstva in slepa ulica zakonodaje, s katero naj bi jih odpravili

Dimitrij Rupel

Pričujoči komentar je osebni pogled na razmere v slovenskem akademskem in znanstvenem življenju in vsebuje nekaj drobnih pripomb v zvezi s predvidenimi spremembami, ki naj bi jih prinesel novi *Zakon o visokem šolstvu*.

Slovenske visoke šole so – podobno kot nekatere druge slovenske ustanove – obremenjene z dvema velikima težavama:

- po eni strani se večinoma oklepajo pridobitev socializma in niso pripravljene na tekmovanje znotraj države,
- po drugi strani – zaradi prve težave – zaostajajo za mednarodno konkurenco in niso najbolj uspešne pri prevzemanju meril sodobnega gospodarskega in tehnološkega razvoja.

Glavno težišče slovenskega visokošolskega sistema je še vedno v Ljubljani, kjer imamo velikansko državno univerzo s 26 članicami in okrog 50.000 študenti. Na nasprotnem polu imamo dve zasebni fakulteti, ki imata okrog 1.700 (EPF) oz. 1.300 (FDSŠ) vpisanih študentov. Posebnost slovenskega visokošolskega sistema je poljavna-pol-zasebna univerza v Novi Gorici, ki ima okrog 700 študentov. Zanimivost ljubljanske univerze, ki se je nekoč imenovala Univerza kralja Aleksandra, nato pa Univerza Edvarda Kardelja, je v tem, da ima njena Fakulteta za družbene vede 3.477 študentov, Filozofska fakulteta 6.636, Pedagoška fakulteta pa 2.619 študentov. Gre za 12.732 mladih ljudi, ki bodo težko našli zaposlitev v Sloveniji, kje druge pa še težje.

Nova zakonodaja – kar je razumljivo in po svoje hvalevredno – to populacijo brani, vendar jo brani na zgrešen način. Omejiti poskuša maloštevilno in šibko, čeprav – resnici na ljubo povedano – inovativno in kakovostno konkurenco, ki jo predstavlja peščica zasebnih fakultet, ki z ministrstvom sklepajo koncesijske pogodbe oz. se vzdržujejo same.

Mnogi učitelji in študenti navedenih ljubljanskih fakultet delujejo v najboljši veri in pomembno prispevajo k slovenskemu intelektualnemu potencialu. Kljub najboljšim namenom pa so se znašli v slepi ulici, iz katere ni drugega izhoda kot vrnitev na točko, od katere smo zašli. Bistveno težavo zgrešene usmeritve vidim v omalovaževanju in celo zanikanju pomena slovenske državnosti in demokracije. O tem, kaj je zgrešeno, so mnenja seveda deljena, vsekakor pa se ne bi smeli razhajati glede pomena t. i. nacionalnih ved in izhodišča, ki ga predstavlja začetek slovenske države z osamosvojitvijo. Na tej točki je nedavno – kot že kdaj v preteklosti – v zadrego posegla zasebna pobuda, ki je dosegla (formalno) ustanovitev nove *Fakultete za slovenske in mednarodne študije*. V primeru uveljavitve nove visokošolske zakonodaje se takšna fakulteta seveda ne bi mogla razviti.

Zakon izhaja iz zastarelih in za demokratično državo nesprejemljivih ideoloških predpostavk, saj bistveno omejuje zasebno in individualno pobudo, predvsem pa daje širokosrčno prednost javnemu oz. državnemu šolstvu, pri čemer se ne sprašuje niti o učinkovitosti niti o strategiji. Po mnenju pisca teh vrstic je zgrešen, ker ne rešuje težav slovenskega visokošolskega sistema, ampak te težave neguje in pogloblja. Avtorji novega zakona branijo in opravičujejo zgrešeni sistem. Podobno kot del vladajoče slovenske politike ne mislijo, da je rešitev v sproščanju ustvarjalnosti, osebne in zasebne pobude, ampak verjamejo, da bodo vzdržali pritiske časa z zaostrovanjem discipline in kontrole. Zakon ni rešitev problema, ampak je njegov del.

Slovensko šolsko ministrstvo se – resnici na ljubo povedano – zaveda nezadostne praktične/gospodarske uporabnosti znanja, ki ga proizvajajo slovenske visoke šole in ki je bila – že spet resnici na ljubo povedano – nekoč poglavitni motiv t. i. usmerjenega izobraževanja. Vendar ministrstvo med razlogi za izdajo zakona ne navaja prizadevanja za bolj svobodno raziskovanje, za več vrhunskih dosežkov in manj zaostajanja v mednarodni konkurenci, ampak upošteva predvsem pripombe ustavnega sodišča in izraža skrb zaradi prevelikega števila študijskih programov. Avtorji novega zakona kot cilj nove zakonodaje navajajo »jasne kriterije« za javno službo, stabilno in fleksibilno financiranje in ureditev koncesij. Po vsem videzu si prizadevajo za discipliniranje, predvsem pa *zmanjšanje slovenskega visokošolskega sistema*.

Gre za nenavaden zakon. Predvsem je zelo obsežen. Medtem

ko je imel prejšnji zakon 100 členov, jih ima novi 211; gradivo, ki vključuje uvodno in sklepno razlago, pa vsebuje kar 193 strani. Čeprav gre – po zaslugi aktualne slovenske vlade – za vse manj primerljive sisteme, bi bila vendar zanimiva primerjava s sorodno britansko (*Education reform act 1988, Higher education act 2004, Education act 1996/2011*) ali francosko (*Loi n° 2007-1199 du 10 août 2007 relative aux libertés et responsabilités des universités*) zakonodajo. Francoski in britanski zakoni so krajši in bolj razumljivi. Francoski zakon ima 51 členov, angleški zakon o visokem šolstvu 56; del zakona o izobraževalni reformi (iz leta 1988), ki obravnava visoko šolstvo, ima 40 členov. Toda to so številke, ki ne povedo vsega.

Zanimiva je primerjava motivov, razlogov za izobraževalno zakonodajo. Britanska zakonodaja (za področje izobraževanja, poučevanja, univerze) je orodje, ki državljanom omogoča *primerno raven znanja oz. informiranosti* (»duhovni, moralni, kulturni, mentalni, fizični razvoj« učencev/šolcev), za kar sta, kot povedo uvodni stavki, posebej in osebno odgovorna vlada in resorni minister. Britanska zakonodaja ima poleg izobraževanja in informiranosti državljanov pred očmi *tekmovanje* z izobraževalnimi sistemi v drugih državah oz. odpravljanje britanskih zamud in pomanjkljivosti. Podobno razmišljajo Francozi. V veljavnem zakonu najprej navajajo nepriljubljenost izobraževalnega sistema (problem nezaposljivosti po diplomi), paralizo upravljanja univerz (nekooperativnost predsednikov univerz), predvsem pa naj bi univerzitetno raziskovanje postalo vidno na mednarodni ravni, da bi se francoske univerze bolje uvrstile na t. i. *šanghajski lestvici*. Francoska in nemška zakonodaja (kjer je izobraževanje deželna, ne zvezna pristojnost) poudarjata *avtonomijo univerze*, vrhunske znanstvene in umetniške dosežke.

Novi slovenski zakon se najbolj posveča vodenju, organizaciji in upravljanju z visokimi šolami oz. z nadziranjem človeških virov. O tem govori več kot 40 členov. Druga največja pozornost (28 členov) velja koncesijam oz. urejanju zasebnega šolstva, ki naj bi bilo podvrženo vsestransko strožjim merilom. Nenavadno intenzivno pa se zakon ukvarja z različnimi evidencami in podatki. Od šol – v 20 členih in na 15 straneh – zahteva natančne podatke o učiteljih, raziskovalcih in študentih.

Avtorji zakona navajajo mednarodne primerjave, za katere je težko ugotoviti, ali dejansko gre za primerljive količine. V Sloveniji

imamo okrog 100 visokih šol, ki izobražujejo okrog 85.000 študentov, ti pa imajo na voljo okrog 860 študijskih programov. Za avtorje zakona je po vsem videzu najbolj sporna množica programov, ki naj bi ovirala učinkovitokontrolo njihove kakovosti. Da bi podkrepili svojo zaskrbljenost, povedo, da imajo na Irskem (4,5 milijonov prebivalcev) samo 700 študijskih programov, 39-milijonska Poljska pa naj bi razpolagala z vsega 6.000 programi.

Na Poljskem je odstotek študentov približno enak slovenskemu, število univerz pa je 500, med katerimi je 326 zasebnih. Po poljskih merilih bi morali imeti v Sloveniji 16 zasebnih in 9 državnih univerz. V gradivu je zanimiva primerjava med stroški za »terciarno izobraževanje« (manj kot 500 milijonov evrov) in dohodnino, ki jo plačujejo višje in visoko izobraženi državljani (več kot milijarda evrov), iz česar naj bi sklepali, da se v izobraževanje splača vlagati. Druga zanimivost je uvajanje t. i. »odcepljenih podjetij«, preko katerih naj bi prenašali znanje iz univerz v gospodarstvo. Sestavljavci zakona na ta način branijo proračunske postavke za šolstvo, po drugi strani pa pripravljajo teren za visokošolsko podjetništvo, ki kljub obsežnemu besedilu ostaja nekako nejasno.

Novi zakon ohranja in varuje tradicionalna neravnovesja v slovenskem visokem šolstvu, pri čemer skuša kar najbolj omejiti vse dejavnike, ki bi lahko vanj vnesli nove ideje, dinamiko in tekmovanje. Novi zakon potemtakem utegne razmere v slovenskem visokem šolstvu poslabšati.